

قاضی میر متنی

ہدایہ ترجمہ سی

فن حکمتدن مشہور و متعارف و بین العاماء تداول ایدیلہ کلکدہ اولان
قاضی میر متنی ہدایہ ترجمہ سی «اکلیل التراجم» نامندہ افکرمانی
مرحومک تالیف ایلدکری ترجمہ در

معارف نظارت جلیله سنک ۴۳۲ نومرو و ۲۹ جاذی الاول
سنہ ۱۳۱۸ و ۱۱ ایلول سنہ ۱۳۱۶ تاریخلو رخصتنامه سنی حائر در

در سعادت

۱۳۱۶

فاضى مير ترجمسى اكليل التراج

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سبحان من خلق الاجرام العلوية . والاجسام البسيطة العنصرية . وجعل
منها المواليد الثلاثة التركيبية . ليدل بها على وجوب وجوده . ويشهد بعدم
فسادها على وحدانيته . وشرف النفوس الانسانية . بالحكمة النظرية
والعملية . والصلاة على من ارسله الى كافة الانام . ليين لهم طريقة البررة
الكرام . وعلى آله واصحابه مادام الضوء والظلام . وبعد فقد اطبق اصحاب
النقل وارباب العقل على الاهتمام بتكميل النفوس البشرية في القوتين .
والنفاية بطريق الوصول الى الغايتين . لكن اصحاب النقل قد اتبعوا
هداهم . وارباب العقل قد اتبعوا هواهم . معلوم اوله كه بوقير محمد
الاقكرمانى ديركه مدينه از ميرده قضايله ابتلا ومصطبة حكومته
اعتلايله امتحان معامله سنه كرتار اولديغم خلالده قوت قدسيه ورتبه
حدسيه بي احراز ايدن ذات جهان زاده عبدالعزيز اقدى ديمكله شهير
اعز الله شانه وصانه عما شانه جهندن ورود ايدن مسائل حكيمه
وقوانين كلاميه دن عويصات آبيه ومشكلات خفيه كه استكشاف صددنده
تحرير بيورد قلرى دقائه ناظر اولان كله به حيرت ومبصر اولان مهره به

عبرت ویرمکله جنس بشرده بورتبه یه وصول اولماز الا زمرة مجرداته
 انضمام و سلك مفارقاته انتظام ايله اولور دیوب بعضیلری سبحان الله
 وما ذلك على الله بعزيز ديمکله استغراب وبعضیلری
 وليس على الله بمستكر * ان يجعل العلم في واحد
 ديمکله اول رتبه یی استيهاب زمرة سيله مدح و ثنا آياتی ترتیل اولنمش
 ایدی و بعد برهة من الزمان مسائل مستکشفه نظر اولندقدہ
 حکمت هدايه سنده اولان مسائلی مستوعبه اولغله بعد الاستخارة
 والمشورة هدايه کتابنده اولان مسائلی و شرحنده اولان جرح
 و تعديلی ترکی لسان ايله ترجمه ایتک مراد ایتدکمه استفادة
 عامه اهون اولوب فلاسفه نك مرادلری کاینبنی فهم اولنغله ورطه
 ضلالتلرندن نجات اسیر اوله ودخی شرح و تعویل و جرح و تعديله
 متعلق اولان کلمات مواقف و مقاصد و طوابع و مطالع و تجرید و حکمة
 العین و بونلرک شروح و حواشيسندن اخذ اولنوب بعد النشر والضم
 ترجمه مزبورده یه ضم اولندی شبهه اولندقدہ مأخذ مذکورده یه
 مراجعت اولنه و بعد التمام ترجمه یه « اکلیل التراجم » دیو تسمیه اولندی
 والله المستعان و علیه التکلان * معلوم اوله که سعادت عظمی و مرتبه علیا
 نفس ناطقه ایچون الله تعالی یی جمیع جهاتدن واجب الوجود لذاته در
 و نقائصدن بری و علی الوجه الا صوب فیضان خیره منبعدر دیو
 معرفتدر. بعده عقول مجردة و نفوس فلیکه و اجرام سماویه و کائنات
 عنصریه یی معرفتدر حتی نفس ناطقه ده صور موجودات نفس الامرده
 بولندیغی ترتیب اوزره مرتسمه اوله ده عالم روحانی و عالم جسمانی یه
 مشابهة بر عالم مجرد اوله و بو ادراک بعد الموت نفس ناطقه یه حاصل
 اولغله لذات عقلیه کندویه حاصل اوله ودخی بو معرفتی تحصیل ایتکمه
 طریق ایکیدر. بری اهل نظر و استدلال طریقتی در. ایکنجی اهل
 ریاضت و مجاهده طریقتی در. طریقت اولی یه سالك اولنلر ملل انبیادن
 بر ملتی التزام ایتدیلر ایسه انلر متکلموندر ایتدیلر ایسه حکماء
 مشاؤوندر. طریقت ثانیه یه سالك اولنلر ریاضتلرنده احکام شریعته
 موافقت ایتدیلر ایسه انلر صوفیه متشرعوندر ایتدیلر ایسه حکماء

اشراقیوندر بوتفصیلی سید شریف حاشیة مطالعده ذکر ایلدی. معلوم اوله که حکمت کتابلرندن هدایه نام کتاب محقق کامل ومدقق فاضل «ایثر الدین مفضل بن عمر ابهرینک» مؤلفاتندن اولوب مختصر ومفید اولغله بین الفضلاء الکرام معتبر اولمشدر. بناءً علیه ترجمه اختیار اولندی کذلک شارحی «حسین بن معین الدین المییدی» شرح بینندن جرحا وتعديلاً اهتمام تام ايله شرح ایتمکه اول شرحی دخی ترجمه ایتمک مراد اولندی حتی مصنفک مرامی کاینبنی واضح اوله ودخی «مصلح الدین محمد اللاری الانصاری» حواشیسندن جرح وتعديل سوال وجوابلر اضافه اولندیکه صواب خطادن متمیز اوله. معلوم اوله که متن هدایه حکمادن ارباب استدلال مسلکنه مبتنی اولغله ارسطاطاليس مذهبی اختیار اولمشدرکه اهل نظر واستدلالدندر استادی افلاطون کبی اهل ریاضتدن دکدر یعنی ارسطو مشائی در اشراقی دکدر بومذکوردن صکره اتفاق فضلا واردرکه برعلمه شروع مراد ایدن کیمسه به شروعدن اول اوج نسنه لازمدر. اول اول علمی وجوهدن بروجهله تصور ایتمک کرکدرکه مجهول مطلق طلب محالدر. ثانیاً اول علمک فائده معتبره سی واردر انی تصدیق کرکدر. زیرا شروع فعل اختیاریدر هر فعل اختیاری فاعل مختار شروع ایتدکده اول فعلک فائده معتبره سنی تصدیق لازمدر. ثالثاً اول علمک موضوعنی یعنی فلان شیء بو علمک موضوعیدر دیو تصدیق لازمدرکه علمک بربرندن تمیزی موضوعيله در. پس ایمدی شارح مراد ایتدیکه علم حکمتی تعریف ایلله و علمک فائده سنه وموضوعنه اشارت ایلله تعریف مختار بودر. «الحکمة علم باحوال اعیان الموجودات علی ماهی علیه فی نفس الامر بقدر الطاقة البشرية» معلوم اوله که اسماء فنون اوج معنایه کلور. مثلا حکمت مسائل مخصوصه وتصدیق بالمسائل وتصدیقات مذکوره بی تکراردن حاصله اولان ملکیه اطلاق اولنور لکن معتبر اولان بو اوج معنادن هر برنده دلیلدن حاصل اولمق کرکدرکه علم اولوب صاحبنه عالم دینيله والا حکایه وحاکی دینلور علم کله سی ده بو اوج معنی ده مشترکدر لکن مشترک لفظی تعریفده استعمال ایتمک جائز دکدر. بومقامده

لفظ علمک بو اوج معانی به
اطلاقی مجاز مشهوردر
یا حقیقه عرفیه یا اصطلا
حیه در شد

بوجواب تعریفده اولان
علم ادراک مطلق معنایه
اولدیغنه مبنی در شد

تعریفده واقع اولدی قرینه دخی یوقدر دینلورسه. جواب اولدرکه مشترکی
 تعریفده اخذ جائز اولدینی معانیلرندن هر برینی اراده جائز اولدقده دره.
 اما هر برینی اراده صحیح اولدقده استعمال جائز اولور. اولکی معنایه کوره
 تعریفک معنایه حکمت مسائل مخصوصه درکه احوال مذکوره به
 متعلقه دره. ایکنجی معنایه کوره حکمت احوال مذکوره به متعلقه مسائلی
 تصدیقدره. اوچنجی معنایه کوره حکمت احوال مذکوره به متعلقه
 مسائلی تصدیقک تکرارندن حاصله اولان بلکه دره. سؤال اولنورکه بواج
 معانی دن هر برینه کوره تصوراتی معرفت حکمتدن خارج اولور شیخ
 رئیس شفا سی مفتخده «الحکمة کمال النفس الانسانية بالتصورات الكاملة
 والتصديقات المطابقة» دیمشدر. تصوراته معرفت حکمتدن اولدینی
 کوستر مشدر. جواب اولدرکه معرفت تصور حکمتدن دینلر تعریف
 مذکوری دیمز. دینلر معرفت تصور حکمتدن دیمز. معلوم اوله که اعیان
 الموجودات موجودات عینیه دیمکدر صفتک موصوفه اضافتیدر. یعنی
 حکمت موجودات عینیه نک احوالنه علمدر دیمک اولور. سؤال اولنورکه
 امور عامه حکمتدن اعیاندن دکلددر کذلک عدد حسابک موضوعیدر
 اعیاندن دکلددر کذلک دوائر موهومه دن هیئته بحث اولنور. اعیاندن
 دکلددر هیئت علم حکمتدن کذلک حکمتده وجود ذهنی دن بحث
 اولنور کذلک معدوماتدن بحث اولنور. جواب اولدرکه امور عامه
 بحثده بزم ادراکز امور عامه به تصدیق اوزره تعلق ایدر. امور عامه
 اعیان احوالندن اولمش اولور «الوجود زائد فی الممكن» قولزده تصدیق
 محمول ایله موضوع بیننده اولان نسبتی ادراکه دیرلر فلا جرم مثال
 مذکوره تصدیق وجوده تعلق ایلدی وجود اعیانک احوالندن دره. بعضیلر بو
 مثاله مسائل مقلوبه دندر الوجود زائد فی الممكن دیمک الممكن موجود بووجود
 زائد دیمکدر دیدی کذلک علم حسابده ادراکز عدده تصدیق اوزره تعلق
 ایدر عدد اعیانک احوالندن دره اما بحث دوائر استطراد اوزره بحثدر احوال
 فلکی معرفت دوائر توقف ایتمکله دوائر دن بحث اولدی کذلک وجود
 ذهنی دن بحث ومعدوماتدن بحث تبعیت اوزره دره. بواج سؤاله جواب
 تعریفده اولان علم سائر معانی به حمل اولنسه دخی جائزدر سید شریف

بوجواب دخی علمدن
 مراد ادراک مطلق معنایه
 اولدیغنه منی در

شرح مطالعه وجود ذهنی دن بحث وجود خارجی دن بحث وجود نوع آخر وارمیدر دیو جواب ویرمشدر. لکن محشی لاری رد ایلمشدر. سؤال اولتور که تعریف مذکورده اولان احوال دن مراد جمیع احوال اولورسه برکیمسه حکیم اولماق لازم کلور ومدون حکمت اولماق لازم کلور اگر فی الجمله احوال دیمک اولورسه بعض احواله عالم حکیم اولماق لازم کلور اگر جمیع احوال مدونه مراد اولتورسه بر حکیم احوال اخری تدوین ایلسه حکیم سابق حکیم اولماق لازم کلور زیرا جمیع احوال مدونه دن بحث ایتمدی. جواب اولدر که مراد، جمیع احوال مدونه در. برکیمسه حکیم اولماق لازم کلدیکی ممنوعدر مدون حکمت اولماق لازم کلور دیدیکی محذور دکلدر مدون حکمت دن بعض اولمش اولور ضرر یوقدر بلکه جمیع علومک مسائلی محصوره دکلدر بوجواب علمدن مراد تهی تام مناسنه ملکه اولغه منی در بوسؤال وجواب بقدر الطاقه علی ماهی علیه قولنه متعلق اولدیفنه منی در اگر بقدر الطاقه علمه متعلق اولورسه بوسؤال وارد اولماز. معلوم اوله که منطق حکمتدنی در دکلدر اختلاف اولندی حکمتی «خروج النفس الی کالها الممكن فی جانبی العلم والعمل» دیو تعریف ایدنر منطق حکمتدندر دیدی بلکه نفس عمله دخی حکمتدندر دیدی كذلك اعیان کلهسنی تعریفدن ترك ایدنر منطق حکمتدندر دیدی اما تعریف سابقه کوره منطق حکمتدن دکلدر زیرا منطق معقولات ثانیه دن بحث ایدر معقولات ثانیه خارجه موجوده دکلدر. لکن سؤال کلور که امور عامه خارجه موجوده دکلدر باخصوص حکمتده آنلردن بحث اولتور. جواب اولدر که امور عامه دن مبادی اشتقاق مراد اولتورسه وحدت، کثرت، وجود، امکان کی خارجه موجود اولمدینی مسلمدر اگر مشتقات مراد اولتورسه واحد کثیر موجود ممکن کی خارجه موجود اولمدینی ممنوعدر بوسؤاله سابقده جواب اخر ذکر اولمش ایدی. معلوم اوله که افضل التأخرین محمد بن مبارک شاه البخاری حکمة العین شرحنده حکمتی تعریفده دیرکه «الحکمة استعمال النفس الانسانیة بتحصيل ما علیه الوجود فی نفسه وما علیه

خروج النفس مابه یخرج
النفس دیمکدر

الواجب بما ينبغي ان يعمل من الاعمال ومالا ينبغي لتصير كاملة مضاهاية
 للعالم العقلي وتستعد بذلك للسعادة القصوى الاخرية بحسب الطاقة
 البشرية سيد شريف حكمة العين حاشيه سنه ديركه بوتعريف دلالت
 ايدرکه علم حکمت علمدر يوخسه حکمت علم دکلدر استکمال کله سنی
 مصدر معنائه حمل ایتش اکر استکمال مایستکمل به معنائه حمل
 اولنسه و حکمت دخی علم معنائه اولسه یاخود ملکه معنائه اولسه
 میرزاجان تحقیق ایتدیکی اوزره سید شریفک سؤالی دفع اولور
 بوتعریفه کوره حکمت بر علمدرکه نفس انسانیه آنکه استکمال اولنور
 واول استکمال موجود نفس الامرده نه احوال اوزره ایسه اول احوالی
 تحصیل وواجب دخی نه احوال اوزره ایسه اول احوالی تحصیل
 ایتک ایله اولور اعنی فعل یا ترک افعال حمیده دن و افعال ذمیه دنکه
 واجبدر آنلری یرینه کتوره والحاصل حکیم اول کیمسه درکه
 علمی لائق اولان اشیا به عالم اوله و عملی لائق اولان اشیا ایله عامل
 اوله و ترکی لائق اولان اشیا بی ترک ایلنجه بویله علم و عمل ایله کلمات
 علمیه و عملیه لری بالفعل حاصله اولان عقوله مشابه اولده سعادت
 اخرویه به مستعد اوله که بعد خراب البدن سعادت روحانیه باقیه و بهجت
 دائمه در بوتعریفه کوره منطق حکمتده داخل کورسور لکن احوال
 قیدیه خارج اولور تعریف سابقده علی ماهی علیه قولی جهل مرکبی
 اخراج ایدر زیرا علم جهل مرکبه شاملدر و حکمتدن دکلدر تعریفده کی
 نفس الامر نفس الامرده نفس الامر اولمقدن وزعمده نفس الامر اولمقدن
 اعمدر حکمت اشراقیه به و مشائیه به تعریف صادقدر زیرا هربری
 نفس الامرده اولان اشیا به علم دعوی ایدر لکن زعمده نفس الامرده
 بولنور نفس الامرده نفس الامر موافق اولمقدن دخی اولور لکن
 بوتعمیمه کوره جهل مرکب دخی زعمده نفس الامر موافق علمدر
 تعریفده بقدر الطاقة البشرية ذکر اولندی جمیع احوالی معرفت
 لازم دکل و جمیع موجوداتک احوالی معرفت لازم دکل و علم یقینک
 اعلی مرتبه سی لازم دکل یقینده شدت وضعف جاریدر دینلره کوره
 و نفس الامر موافقت لازم دکل طاقت شخصه کوره مطابقت کافیه

اولدیغنه اشارت ایچوندر. بومقامده بحث اولنورکه اگر غایت کلامه اولان انسانک طاقی مراد اولنورسه اکل انیا علیه السلام کبی لازم کلورکه اندن غیری کیسه حکیم اولیه. اگر ناقص بلادته نهایته بالغ انسان طاقی مراد اولنورسه فسادی ظاهر در. احتمال ثالث مراد اولنورسه ممتاز اولماز زیرا حدی بیلنمز. جواب اولدرکه مراد نفس قدسیه ایله غایت بلادته اولانلرک بینده متوسط اولان انسانک طاقی درکه شکل اولده اولان قیاسک مقدماتندن نتیجه به انتقال ایتکه قادر اولان کیسه در. تعریفده واقع اولان اعیان یا افعال و اعمالدرکه وجودی قدرتمز و اختیارمز ایله در یاخود وجودی قدرتمز ایله دکدر اولک احوالنه علم معاش و معادیمزک صلاحنه ایصال ایلدیکی حیثیتدن حکمت عملیه تسمیه اولنور. ثانینک احوالنه علم حکمت نظریه تسمیه اولنور بویکی نوعک هربری اوچ قسمدر. اما نوع اول که حکمت عملیه در اگر شخص معینک مصالحنه متعلق اولوب اخلاق حمیده ایله تحلی و اخلاق رزیله دن تحلی ایچون اولورسه بویله مصلحتنه علم تهذیب اخلاق تسمیه اولنور. و اگر برجماعت که منزله مشارک اوله والد و ولد مالک و مملوک کبی بونلرک مصلحتنه علم تدبیر منزل تسمیه اولنور. اگر برجماعت که مدینه ده مشارک اوله بونلرک مصلحتنه علم سیاست مدنیه تسمیه اولنور. معلوم اوله که تهذیب اخلاق دیدکلری حکمت عملیه ده فائده بودرکه شخص اخلاق فاضله بی درک ایدوب اکتسابیله و اتصافیله نفسنه رتبه قدسیه کلکدر. و اخلاق رزیله بی دخی درک ایدوب توفی و احتراز ایتکه نفسنی انلردن تطهیر ایتکدر. و تدبیر منزل دیدکلری حکمت عملیه ده فائده اهل منزل بیننده لایق اولان کیفیت مشارکتی درک ایدوب مصلحت منزلیه انتظام بولمقدر. و سیاست مدنیه دیدکلری حکمت عملیه ده فائده ناس بیننده اولان مشارکت کیفیتنی درک ایدوب مصالح ابدان و بقاء نوع انسان اوزره اعانت ایتکدر. شارح حکمة العین دیرکه بمضیار حکمت مدنیه بی ایکی عدده تقسیم ایدوب ملک و سلطنته متعلق اولورسه علم سیاست دیرلر. نبوت و شریعتنه متعلق اولورسه علم نوامیس دیرلر. حتی حکمت عملیه درت قسمدر دیدیلر لکن بوقول

حکمت عملیه اوج قسمدر دینلره مخالف دکلدز زیرا بویکی قسم بر قسم تحتده داخلدر. واما حکمت نظریه اوج قسم اولدینی زیرا حکمت نظریه خارجه و تعقلده مادهیه محتاج اولیان شینک احواله علمدر باری تعالی کبی یاخود خارجه مادهیه محتاج لکن تعقلده محتاج اولیان اشیانک احواله علمدر کره کبی یاخود خارجه و تعقلده مادهیه محتاج اولان اشیانک احواله علمدر انسان کبی. اولکی قسم علم اعلی درکه موضوعی اعمدر زیرا موجود من حیث هو موجود علم الهی ده موضوعدر. یاخود علم اعلی اولدینی مسائل شریفه اولدیندندر. باری تعالینک و مجرداتک احوالندن بحث ایدر بوقسمه علم الهی دخی دیرلرکه ابوابندن اشرف اولانک اسمیله تسمیه در زیرا باری تعالی دن غیری مجرداتدن دخی بحث واردر فلسفه اولی دخی دیرلر فلسفه لغت یونانیه ده علما و عملا باری تعالی به تشبه دیمکدر بو علم ایله اتصاف تشبه مذکوری موجب اولغله فلسفه دینلدی اولی اولدینی عمومده اول امور، موجوددرکه بو علمک موضوعیدر و وجودده اول امور الله تعالی در بونلره متعلق اولان علمه اولی دینلدی محاکات صاحبینک تقریری بوجه اوزره در. بعضدر فلسفه فیلاسوفادن مخفندر فیلا محب دیمکدر سوا حکمت دیمکدر فیلسوف محب حکمت دیمک اولور دیدی بوقسمه علم کلی دخی دیرلر ماده دن منزه اولان اشیا به متعلق اولدینندن زیرا شینک جزئی اولسنه علت ماده در بو قسمه مابعد الطبیعه دخی دیرلر زیرا انسان حواسیله ابتداده محسوساتی درک ایدر ثابیا معقولاتی درک ایدر محسوسات علم طبعینک متعلقدر انسانه نظرله طبیعی مقدم اولور مابعد الطبیعه دیدکلری موجه اولور کاهیجه بوقسمه ماقبل الطبیعه دخی دیرلر زیرا نفس الامرده علم الهینک معلوماتی بالذات و یا تشرف بلکه جمیع وجوه تقدم ایله مقدمدر. ایکنجی قسم که خارجه مادهیه محتاج تعقلده دکل اولان اشیانک احواله علمدر علم اوسطدر ریاضی دیرلر تعلیمی دخی دیرلرکه حکما متعلمین اولانلره امر ایدرلرکه بو علم ایله نفسلرینی ریاضت ایده لر علم اوسطدرکه الهی ایله طبیعی بیننده در تعقلده مادهیه محتاج اولمامغله

کره ایله تمثیل تعقلده
مادهیه محتاج اولیان شینه
تمثیل مجرددر یوخسه
حکمت ریاضیه ده موضوع
دیمک دکلدز زیرا موضوع
معلوم اولق کرکدر
کرویت ایسه هنوز
ریاضیه ده برهان ایله
معلوم اولسه کرکدر
ملا لارینک ایرادایتدیکی
سؤال مدفوعدر ۴۴

طبیعیین ممتازدر خارجه ماده محتاج اولغله الهیدن ممتازدر ماده محتاج اولدینی ماده مخصوصه به محتاج دکدر دیمکدر زیرا کرویته فهم اولنور زهدن یا حدیددن یا خشیدن اولسنه احتیاج یوقدر یوقسه کرویته تعقل البته ماده اولور لکن ماده مخصوصه استمز علم هیئته فلک ثامن کروی اولدینی کواکب ثوابت دوائر متوازیه اوزره تحرك ایتمکله کرویته دلالت ایدر فلک ثامن ایچون ماده مخصوصه تعلقنه حاجت یوقدر. اما علم طبیعیده فلک ثامنک کرویته بساطت ایله ثابته اولور البته ماده مخصوصه به حاجت واردر بویله استدلال اولنورکه هر نه زمان فلک بسیط اوله. کرویته لازم اولور لکن فلک بسیطدر یعنی اجسام مختلفه دن مرکب دکدر لاجرم فلکی ماده مخصوصه سیله تعقل لازمدرکه بساطتی معلوم اوله. بوبرهان برهان لمی اولور. اما اولکی صورت هر نه زمانکه فلکده ثوابت دوائر متوازیه اوزره تحرك ایله فلک؛ کروی اولوق لازم اولور لکن مقدم حقدر کذلک تالی. بوبرهان؛ برهان انی اولور شیخ ریئس کرویته سما طبیعی ایله ریاضی بیننده مشترکدر امتیازلری برهان ایله در دیدکری کلامک مناسی ذکر ایتدیکمز تصویردر. معلوم اوله که علم ریاضی درت عدد علمدر هیئت، هندسه، حساب، موسیقی بونلردر جمله سی تعقلده ماده مخصوصه به محتاج دکدر. اوچنجهی قسم که خارجه ده و تعقلده ماده به محتاج اولاندر انسان کی بوقسم؛ علم ادنی در ماده به احتیاجی اولغله ادنی دینلدی. طبیعی دخی دیرلرکه طبیعت صاحبی اولان جسمدن بحث ایدر بعضلر حکمت نظریه بی دخی درت قسم قیلدی زیرا ماده به محتاج اولیان یا هیچ ماده به مقارن دکدر مطلقا یعنی نه علی وجه الافتقار ونه ده لاعلی وجه الافتقار ذات باری تعالی کی و عقول و نفوس کی بو قسمه علم الهی دیدیلر یا خود ماده به محتاج دکل لکن مقارن اولور وحدت و کثرت کی و سایر امور عامه کی بونلر گاه ماده ایله بونلور گاه ماده سز بونلور ماده به مقتدر اولماز بوقسمه علم کلی و فلسفه اولی دیدیلر بومذکورات اقسام حکمتک مجموعیدر هرکیم که نفسی بو مجموعه استکمال ایله کندویه خیر کثیر احسان اولنمش اولور تحقیق

وحدت ماده سز بولندینی
باری تعالی ده و عقل
اولده در ماده ایله بولندینی
فلکده در کثرت ماده سز
بولندینی عقول عشرده
ماده ایله بولندینی
افلاکده و کواکبده در
وقس علیه

مقام بوجهله در که نفس انسانی همچون ایکی جهت وارد بر جهتی عالم قدسه در بوجهته نفس مادی عالیه دن مستفیضه در. و بر جهتی دخی عالم شهادته در که نفس؛ بوجهته تحتنده اولان ابدانده مؤثره و متصرفه در. پس نفس همچون هر بر جهتی اعتباریله بر قوت لازمدر که حالی منتظم اوله مادی عالیه دن استفاضه سبب اولان قوته نظریه دیر لر تحتنده اولان ابدانده تصرف ایتمکه سبب اولان قوته عملیه دیر لر و دخی نفس همچون هر بر قوتی اعتباریله کمال وارد قوت نظریه اعتباریله اولان کمال ادرا کاتدر قوت عملیه ایله اولان کمال اعمال و اخلاقدر و حکمت نظریه تحصیل اولندینی فقط نظریه بی تکمیل ایچوندر اما حکمت عملیه تحصیل اولندینی اولان نظریه بی تکمیل ایچوندر ثانیاً عملیه بی تکمیل ایچوندر زیرا عمل البته علم ایله اولور. معلوم اوله که سابقه امور عامه ذکر اولندی خارجه موجود اولان اشیا اوج قسدر واجب و جوهر و عرضدر امور عامه بو اوج قسده بولنان شیئه دیر لر وحدت و وجود کبی بعضیلر اکثرنده بولنان دخی امور عامه در دیدی امکان وحدت کبی بعضیلر مقابلی ایله اخذ اولنسه اوج قسده بولنسه امور عامه در دیدی مثلا امکان وجوب ایله اخذ اولنسه اوج قسده بولنور کذلک حدوث قدم ایله وحدت کثرت ایله اخذ اولنسه اوج قسده بولنور لکن عدم امور عامه دن عد اولندی باخصوص مقابلی اولان وجود ایله اخذ اولنسه اوج قسده بولنور دیمک نیجه تصور اولنور. جواب اولدر که عدم؛ شیئه عارض اولمق شینک وجودی حالنده اولمق لازم دکدر والا امکان ایله منتقض اولور که امکانک شیئه عرضی شینک وجودنی استمز بلکه وجود ایله منتقض اولور که وجودک ماهیته عرض ایتمه سی وجود استمز مقانده مقرر در که ماهیته ماهیت اولدینی حیثیدن موجود دکل و معدوم دخی دکدر ماهیته وجودک و عدمک عرضی ماهیت من حیث هی می اعتباریله اولدقده اجتماع مقابلین لازم کلز و ایکی وجود لازم کلز و ایکی عدم دخی لازم کلز تدبر اولنه کلامده دقت وارد. مصنف بو هدایه کتابخی اوج قسم اوزره ترتیب ایلدی. قسم اول منطق بیاننده در که جمیع علومه آلت اولمغله منطقی تقدیم ایلدی

اول قسمی عادت اوزره بو کتابدن افران ایدوب تعلم ایدر لر اول قسم ایساغوجی دیدکلریدر. قسم ثانی حکمت طبعیه بیاننده در. قسم ثالث حکمت الهیه بیاننده در. طبعیه به توقی اولغله حکمت الهیه بی تأخیر ایلدی حکمت العین صاحبی «القسم الاول فی الالهی» دیوب الهی بی تقدیم ایلدی زیرا آنده مبحث عنه اولان مقدم و اشرف اولدیغنه نظر ایلدی و مصنف حکمت ریاضیه دن اعراض ایلدی زیرا امور موهومیه و اعتبارات ذهنیه به مبتنی در مهم اولان اعیان موجودات دن بحددر بناء علیه شیخ رئیس فن ریاضیه ده مبالغه ایتدی فن الهی و فن طبعیه ده مبالغه ایلدی و دخی فن ریاضیه ده ممارست ملکه تخیل افاده ایدر فن الهی و فن طبعیه ده ممارست ملکه تعقل افاده ایدر که ملکه تخیل دن اشرف در بو توجیه شرح حکمة العین حواشیسنده مذکور قاضی میرده اولان بحث؛ توجیه مذکوره کوره مدفوعدر. مصنف حکمت عملیه دن دخی اعراض ایلدی زیرا شریعت مصطفویه اکمل وجه و اتم تفصیل اوزره حکمت عملیه اقسامی بیان ایلدی حکمانک بیان ایتدیکی وجه اوزره حکمت عملیه به حاجت قالمدی و حکمانک رأی مجرد لریله بیانلری صاحب وحی اولان افضل انبیا نك بیاننه مشابه اولورمی «این الملوك من الصلوك و این الثریا من الثری» سید شریف در که عملیه دن اعراض ایلدی نظریه عملیه دن اشرف در زیرا آناری ابد الابد باقیه در اعمال که حکمت عملیه دن مقصود در باقیه دکلدر سید شریفک مرادی بویله اولیجق محشی لارینک سؤالی کلز صور قدسیه ایله تحلی و الله تعالی نك جمال و جلالنی ملاحظه و کانه نظری قصر ایتک قوت عامله مرآت بندر ابد الابد باقیه اولدیغنده شك یوقدر دیدی زیرا بو مذکور اولان مرتبه لر حکمت عملیه نك آنارینک آناریدر اصل آناری اعمالدر غیر باقیه اولدیغنده شك یوقدر مثلا لاری سید شریفک مرادینی بیلورکن بو مقامده سؤال ایتدیکی لائق دکلدر. معلوم اوله که نفس ایچون درت مرتبه وارددر. اول شریعت الهیه ایله تحلی. ثانی مجرداته التحاقدن مانعه اولان اخلاق رذیله دن تحلی. ثالثا صور قدسیه ایله تخلیدر بو وجهله که

وهم عارض اولیه رابعا جمال الہی و جلالنی ملاحظہ ایدوب کمالی
 اوزرہ نظرنی قصر ایدوب جمیع صفات و افعال و ذواتی باری تعالینک
 صفات و افعال و ذاتہ نسبتہ مضمحلہ بیلوب سیر فی اللہ رتبہ سندہ
 اولمقدر بورتبہ نہایت یوقدر دیدیلر. معلوم اولہ کہ شارح وقتدہ
 خلقک رغبتی فن طبیعی و فن الہی بی تحصیل ایتدہ اولوب فن منطقہ
 کثیر رغبت اولمدیندن کویا فن منطق منسی اولمغلہ ایکی عدد فن شرح
 ایتکہ اقتصار ایتدم دیدی. مصنف قسم طبیعی بی بیانہ شروع
 ایدوب بیورر.

القسم الثانی فی الطبیعیات

شارح دیرکہ بعضیلر بوکلامی شرح ایدوب « ای فی مباحث الاجسام
 الطبیعیہ » دیدی. لکن اولی اولان « ای فی مباحث الحکمة الطبیعیہ »
 دیمکدر. ایکی تفسیرک مالی بردر زیرا جسم طبیعی حکمت طبیعیک
 موضوعیدر اولوتی تفسیرینہ تخصیصک وجهی یوقدر دیرسک مسلم
 دکدر. زیرا حکمت طبیعیہ نک موضوعی حرکت و سکونہ
 استعدادی حیثیتدن جسم طبیعی در مطلقا جسم دکدر مطلقا اجسام
 طبیعیہ مباحثی حکمت طبیعیہ مباحثی دکدر بلکہ حیثیت مذکوردن
 مباحثی در. مباحث الاجسام قولندہ بو حیثیتہ دلالت یوقدر قید حیثیت
 مراددر دینلسہ ظاہر دکدر ایکی تفسیرک مالی واحد اولدیغنی تسلیم
 ایلسک لکن بلاشبہ مصنفک مقصودی قسم ثانی حکمت طبیعیہ مباحثی
 مین اولسنی بیاندر مصنفک کلامنی تکلف سز مقصودینہ حمل ممکن
 اولدقدہ اکا حمل اکا رجوع ایدن شیئہ حملدن اولی در. باخصوص قسم
 ثالث الہیات بیانیدہ در دینلدی البتہ معنی « مباحث الحکمة الالہیہ »
 دیمکدر نظیرینی دخی بوکا مناسب شرح ایلمک اولی درکہ ایکی نظیر بینندہ
 مطابقت بولنہ شراح جسم طبیعی بی « جوہر قابل للانقسام فی الجهات
 الثلاث » دیو تعریف ایلدیلر یعنی جسم طبیعی بر جوہر درکہ جہات
 ثلاث کہ طول و عرض و عمق در بو اوج شیئہ منقسم اولمغلہ قابل اولہ
 دیمکدر. شارح اعتراض ایدرکہ قابل بالذات دیمک مراد اولنورسہ
 تعریف جامع اولماز بلکہ مبائن اولور زیرا قابل بالذات جسم تعلیمی در

یعنی جسم طبیعیك جهات ثلاثه سنده ساری و آنكه قائم اولان مقداردر بالذات انقسامه قابل اول مقداردر اگر قابل فی الجمله مراد اولنورسه تعریف هیولایه و صورته صادق اولور اغیارخی مانع اولماز. جواب اولدرکه بشق ثانی مختاردر و جهاتدن مراد بالذات جهات صاحبی اولاندر هیولانك هیچ جهتی یوقدر صورته صادقدر دیرسك صورت بادی رأی ده جسمدر ضرر ویرمز اگر تعریفده اولان جوهرده ترکیب معتبردر دینلورسه هیولایه و صورته صادق اولماز تعریف مذکور جامع و مانع اولور ﴿ و هو مرتب علی ثلاثة فنون ﴾ قسم ثانی اوج فن اوزره مرتبدر زیرا اجسام فلکیاته و عنصریاته منحصره در بحث دخی یا ایکیسنه عامه اولان احوالنددر یاخود برینه خاصه اولان احوالنددر ﴿ الفن الاول فیایم الاجسام ﴾ یعنی فن اول اجسامه عام اولان احوال بیاننده در اجسام؛ مطلق ذکر اولنسه متبادر اولان؛ اجسام طبیعیه در اکثر شراح جسمی طبیعی به اطلاق اشتراك لفظی ایله در دیدی بعضیری جسم؛ ابعاد ثلاثه به قابلدر جوهر ایسه طبیعی عرض ایسه تعلیمی در دیدی ﴿ و هو مشتمل علی عشرة فصول. فصل فی ابطال الجزء الذی لای تجزی ﴾ یعنی فن اول اون عدد فصولی مشتملدر فصولدن بری جزء لایتجزی بی برهان ایله ابطال بیاننده در. معلوم اوله که جزء لایتجزی به جوهر فرد دخی دیرلر جوهری «ذو وضع لایقبل القسمة لاقطعا ولا کسرا ولا وها ولا فرضاء دیو تعریف ایتدیلر ذو وضع اشارت حسیه به قابل دیمکدر. یعنی اول جوهر شو محله و بو مکانده دیمک ممکن اوله. قطعا قسمته قابل دکلدر زیرا صلابتی اولقله جسم آخراکا نفوذ ایدوب آیرماسی اولماز. کسرا دخی قسمته قابل دکلدرکه ذات صغیر اولقله بردافع قوی انی دفع ایدوب فصل ایتمک اولماز. وها دخی قسمته قابل دکلدرکه قوه متوهمه برطرفی طرف آخرندن تمیز ایده مز. فرضا یعنی عقلا دخی قسمته قابل دکلدرکه استحضاری ممکن دکلدر. فاضل میرک بووجه اوزره بیان ایلدی. توضیح اولنورکه متوهمه خصوصیه اول جزئی درک ایدوب بو جزء جزء آخرک غیریدر دیمک اولماز اما عقل کلیا درک ایدوب شو جزءک یعنی یسارینک غیریدر یاخود فوقی تحتک غیریدر

زیرا هیولی و صورت
علی حده اخذ اولندقدمه
بسپدر

ودرت دلیل دخی
حکمان و بعض
متکلمیندن عن قریب
کله کرکدر

یا خود قدامی خلفتک غیریدر دیمک اولماز . یعنی عقل فرض ایده من
 فرضدن مراد تجویز دیمکدر تقدیر دیمک دکلدز زیرا عقل هر سنه بی
 فرض و تقدیر ایدر غایتی؛ مفروض؛ محال اولور بو تعریف ایله معرف
 جزء عند المتکلمین واردر و اجسام اجزاء لاتیجزی دن مرکبدر دیدیلر
 حکما انکار ایدوب ادله کثیره اقامت ابتدیلر مصنف ایکی دلیل ایله
 استدلال ایلدی اولکی بودر ﴿لانا لو فرضنا جزء بین جزئین فاما
 ان یکون الوسط مانعا من تلاقی الطرفین اولا یکون لاسبیل الی الثانی
 لانه لو لم یکن مانعا لکانت الاجزاء متداخلة فلا یکون وسط و طرف و قد
 فرضنا الوسط و الطرف هف ثبت کونه مانعا من تلاقیهما فباہ یلاق
 الوسط احد الطرفین غیر ما به یلاق الطرف الآخر فینقسم ﴾ یعنی
 اگر بوجزه ایکی جزء آراسنده فرض اولسه طرفینک بر برینه تلاق
 ایتسنه یا مانع اولور یا اولماز اگر اولمازه اجزاء جوهریه تداخل ایلوب
 اشارت حسیده و حجمده متحد اولق لازم کلور . نه وسط دیدیکمز وسط
 اولور و نه طرف دیدیکمز طرف اولور باخصوص وسط و طرف فرض
 اولمش ایدی محال اولدینی بدیهی اولغله وسط؛ فرض اولسان جزء؛
 طرفینک تلاق ایتسنه مانع اولق ثابت اولور مانع اولیجق وسط اولان
 جزئک ایکی طرفدن برینه تلاق ایتدیکی محل طرف آخره تلاق ایتدیکی
 محک غیر اولور منقسم اولسی لازم کلور مطلوب ثابت اولور . سؤال
 اولنورکه بودلیلدن لازم کلن وسط اولان جزئک ایکی نهایتی اوله
 و اول نهایت عرض اولغله منقسم اولیان جزء ایله قائم اولده مطلوب ثابت
 اولیه . جواب اولدرکه اگر اول ایکی نهایت بر محله حلول ایتمش اولورسه
 احدهمایه اشارت آخره اشارتک عینی اولور طرفینک تلاق ایتسی
 لازم کلور اگر ایکی نهایتک محللری اشارتده متمایزه انقسام لازم
 کلور زیرا متوهمه اول جزده محک بری آخرك غیریدر دیو توهم
 ایده بیلور غایتی انقسام و همی اولور اول دخی کافیدر مطلوب اولان
 انقسام ثابت اولور . مصنفک ایراد ایتدیکی ابکنجی دلیل بودرکه
 ﴿ولانا لو فرضنا جزء علی ملتی جزئین فاما ان یلاق واحدا منهما
 فقط و مجموعهما او من کل واحد منهما شیاً و الاول محال و الا لم یکن

على الملتقى فتعين احد القسمين الاخيرين فيلزم الانقسام لاحالة
 يعني اكر برجزه ايكي جزءك ملتقى سي اوزره فرض اولنسه اول
 جزءه يا ايكي جزءك برينه ملاقي اولور يا مجموعنه ملاقي اولور يا هر
 برندن بر شينه ملاقي اولور يا برينك تامنه آخرك بعضنه ملاقي اولور
 اولكي احتمال محالدرکه ملتقى ده اولماش اولور باخصوص ملتقى
 اوزرنده فرض اولنش ايدى احتمالات باقىه دن برى متعين اولور
 انقسام لازم كلور مطلوب ثابت اولور. معلوم اوله كه برجزه منقسم
 اولقى لازم كلنجه جميع جزلك انقسامى لازم كلور زيرا جزه لر
 صغر وكبر ايله اختلاف ايلمز اكر تفاوت ايلسه كير اولان جزء البته
 منقسم اولور كذلك ملتقى اوزره فرض اولنسان جزء متعين دكلدر
 هر قفى جزء اولورسه دليلى اجرا ايدده رز جمله نك انقسامى لازم كلور
 بومطلب اوزره فلاسفه نك ادله كثيره سي واردر ديو سابقده ذكر
 اولنش ايدى اول ادله نك بعضيسنى ذكر ايتدهه بأس يوقدر جزء
 لايتجزى بي ابطال ايتدهه ديديلرکه جواهر فرده دن بر سطح تركيب
 اولنسه وشمسه قارشو ويرلسه اول سطحك شمسه قارشو اولان
 طرفى مضى اولور طرف آخرى مظلم اولور البته انقسام لازم اولور
 بر دليل دخى بودرکه اقليدس هر خط؛ تنصيف اولنور ديو برهان
 كتوردى اوچ عدد جزء دن مركب اولان خط دخى تنصيف اولنور
 بوخطك وسطنده اولان جزء منقسم اولقى لازم كلور. تفصيلى بودرکه
 اجزاسى وتر اولان بر نسنه نك ظلى بعض وقتده ايكي مثلى قدر اولور
 اول نسنه نك ظلنندن بر مثلى كندو ظلنك نصفى اولور اجزاسى وتر
 اولان نسنه نك نصفى متحقق اولورده انقسام لازم كلور بر دليل دخى
 بودرکه بردكرمنك مركزندن بعيد اولان طوق عظيم برجزه قطع
 ايلدكده مركزينه قريب اولان طوق اندن قليل قطع ايدر انقسام
 لازم كلور زيرا طوق صغير طوق كير ايله برابر دور ايدر دينلسه
 محسوس بونك خلافيدر طوق صغير كاه دور ايدر كاه سكونت ايدر
 دينلسه دكرمنك اجزالى تفكك وپريشان اولقى لازم كلور ثابت
 اولورکه طوق صغير كيردن قليل قطع ايدر كيرك قطعى برجزه در

دینلای آندن قلیل اولق جزء منقسم اولق ایله اولور مطلوب ثابت اولور. بر دلیل دخی بودرکه بر پرکارک اوچ شعبهسی اولسه شعبه نك بری ثابت اولوب ایکیسی دور ایلسه ده ایکی دائره رسم اولسه دائره داخله صغیره و دائره خارجه کیره اولور و اول ایکی شعبه دائره لری اتمام اتمده متلازماندر بری آخردن انفکاک اتمک میسر دکلدر فلاجرم دائره داخله بی رسم ایدن شعبه کیره بی رسم ایدن شعبه دن بطی الحکرکه در کیره شعبهسی بر جزء قطع ایلدکده صغیره شعبهسی آندن قلیل قطع اتمهسی ضروریدر جزء انقسامی لازم کلور بوأدله شرح مقاصد و شرح موافق و شرح طوالعه مذکوره در. شارح دیرکه مصنفک ایراد ایلدیکی ایکی دلیل جسم؛ اجزاء لایجزی دن ترکیب اتمه سنک بطلاننه دلالت ایدر. شویله تحریر اولنورکه اگر جسم؛ اجزاء لایجزی دن ترکیب ایلسه بر جزء ایکی جزء آره سنده یا خود ملتی سنده واقع اولق ممکن اولور لازم باطل و ملزوم دخی باطلدر سابقده تفصیل اولندی بی وجه اوزره اما بو ایکی دلیل؛ بر جزء لایجزی نك وجودینه مانع اولماز جائزدرکه نوعی شخصنه منحصر اوله ده آندن غیری بولنیه بر جزء ایکی جزء آره سنه یا ملتی سنه وضع اتمک میسر اولیه لکن ممکن اولورکه اول بر جزء که نوعی شخصنه منحصر ایدی ایکی جسمک آره سنه یا ملتی سنه وضع اولسه دیو دلیلین مذکورینی اقامه ایدوب جزءک نفسنده وجودینی ابطال ایده رز دیو ختم کلام ایندی. لکن سؤال کلورکه بر جزء جوهری ایکی جسمک سطحه تداخل ایتسه جائز اولور. زیرا سطح، عند الحکماء عرضدر جوهرک عرضه تداخلی جائزدر وسط و طرف بولتماز دیو سؤال کلز. زیرا جسم؛ عند الحکماء اجزاء لایجزی دن مرکب دکلدر تداخل بولندقه جسمده امتداد بولتماز دیو اعتراض اولنه لکن جزء لایجزی نك نفسنده وجودینی ابطاله شویله دلیل اقامه اولنورکه اگر جزء مزبور موجوددر دینلسه البته متحیز بالذات اولوب اشارت حسیه یه قابل اولورده عقل بالبداهه حکم ایدرکه اول جزءک یمنی یسارینک غیریدر و فوقی تحتک غیریدر دیو انقسامی وجه کلی اوزره جزم ایدر. معلوم اوله که جسم ایکی

نوعدر بری شول جسمدرکه مختلفه الحقایق اولان اجسامدن مرکب اولور حیوان کبی؛ بویله جسمک اجزاسی بالفعل موجوده و متاهیهدر ایکنجی نوع، جسم بسیطدرکه مختلفه الحقایقندن مرکب دکدر بوجسم حقدنه مذاهب واردر بوجسم اجزاء لایجزی دن مرکبدر و اول اجزاء بالفعل موجوده و متاهیهدر بوجهور متکلمینک مذهییدر یاخود اجزانک کلیسی بالفعلدر و غیر متاهیهدر اجزانک انقسامی متمعدر بو مذهب معتزله دن نظام و حکماء قدما دن انکسافرطیس مذهییدر یاخود اجزانک کلیسی بالقوهدر و متاهیهدر بو محمد شهرستانی مذهییدر یاخود اجزانک کلیسی بالقوه و غیر متاهیهدر بو فلاسفه مذهییدر بوجسمده بشنجی مذهب واردر دیمقرطیس مذهییدرکه جسم بسیط، اجسام صفار صلبه دن مرکبدرکه بالفعل انقسامه داخل قابل دکدر دیدی سیدشریف شرح موافقده بویله تفصیل ایلدی. شرح مقاصده دیدیکه جسم بسیط حقدنه مذهب بش عدددر دینلدی زیرا بعضیرک قولی که بوجسم سطوح دن سطوح دخی خطوط دن نقاط دن دخی جواهر مفرده دن مؤلفهدر کذلک بخار و ضرار معتزله دن جسم الوان و طعوم و روایحدن و غیری اعراضدن مرکبدر دیدکلی ضروری البطلاندر مذاهبدن معتبر اولان اوچ عدددر اولکی متکلمینکدرکه جسم؛ متاهیه العدد جواهر فرده دن مرکبدر ایکنجی فلاسفه نکدرکه هیولی و صورتدن مرکبدر اوچنجی اشراقین مذهییدرکه جسم؛ حس عندنده بسیط اولدینی کبی داننده بسیطدر تعدد اجزا آنده یوقدر و بذاته انقسامه قابلدنر و انقسامی قبول ایتمده نهایت یوقدر الله تعالینک مقدوراتی نهایت بولدینی کبی دیدیلر شرح مقاصدک کلامی تمام اولدی متکلمین جزء لایجزی موجوددر و جسم؛ بالفعل متاهیه اولان اجزادن مرکبدر دیدیلر و استدلال ایتدیلرکه اگر غیر متاهیه دن مرکب اولسه مسافه متاهیه بی قطع؛ اجزایرینی قطعه توقف ایدر هر بر جزئی قطع؛ ما قبلنده کی جزئی قطع ایتمکله مسبوق اولور مسافه متاهیه بی قطع؛ زمان غیر متاهیه ده اولوب اول مسافه قطع اولنماق لازم کلور؛ باطلدر کذلک نقطه موجوددر

بالاتفاق جوهر ایسه، مطلوب ثابت اولور عرض ایسه، محلی منقسم اولماز والا نقطه منقسمه اولور نقطه عند الحکیم نهایت خط اولمغله انقسامی قبول ایتمز نقطه نك محلی؛ جوهر ایسه مطلوب ثابت، عرض ایسه لامحاله جوهره منشی اولمق لازمدر. غیر منقسم بر جوهر بولنور مطلوب ثابت اولور جوهر فردی اثبات وانکار حقنده ایراد اولنان ادله نك هر برنده سؤال و جواب کثیردر مفصلاته رجوع لازمدر فصول عشره دن بری دخی هیولانك ثبوتی بیاننده اولمغله مصنف ❦ فصل: فی اثبات الهیولی ❦ دیدی شارح دیرکه صورت جسمیه بی اثباته حاجت یوقدر زیرا جهات ثلاثه ده؛ متمد بر جوهرک وجودی بالمشاهده معلومدر اما بو جوهر دن غیری هیولی دینلور بر جوهر دخی وارمیدر آنده دلیله محتاجز متکلمین و اشراقیین انکار ایستدیلر حکمدان مشائیین وجودینی دعوی ایدوب دلیل کتوردیلر نته کیم مصنف دیدی ❦ کل جسم فهو مرکب من جزئین محل احدهما فی الآخر یسمى المحل الهیولی والحال الصورة الجسمیه ❦ بوکلام دعوی به اشارتدر. یعنی هر بر جسم ایکی جزء دن مرکبدرکه بری آخره حلول ایدر محل اولانه هیولی دیرلر حال اولانه صورت جسمیه دیرلر شارح «کل جسم من حیث هو جسم» دیمکدر دیدی مراد ایدرکه لفظ حیثیت اطلاق ایچونددر تعلیل و تفسیر ایچون دکلدر یعنی جسم؛ مطلقا جمیع انواعنه شامل اولمق اوزره ایکی جزء دن مرکبدر زیرا جسم؛ نوع اولدینی حیثیتدن جزء آخری واردرکه صورت نوعیه دیرلر نته کیم بیانی کلسه کرکدر. معلوم اوله که محل وحال ذکر اولندی بونلرک بلنمه سی حلولی بلمکه توقف ایدر حلول بر شینک آخر شینه بر وجهله اختصاصیدرکه احدهما به اشارت آخره اشارتک عینی اوله دیدیلر لکن بو تعریفه اوچ وجهله اعتراض اولندی. اولکی وجه بو تعریفه مجرداته اعراضنک حلولنه صادق دکلدر مثلا عقول مجردیه و نفوس مجردیه علوم حلول ایتمشدر لکن اشارت حسیه ایله بونلره اشارت اولنماز اشارت عقلیه ایله اشارت اولنسه احدهما به اشارت عقلیه آخره اشارت عقلیه نك غیریدر. ایکنجی اعتراض بو تعریف

اطرافك حلوله صادق دكلدر نقطه نك خطه حلولى وخطك سطحه
 وسطحك جسمه حلولى واردر باخصوص طرفه اشارت ؛ ذى طرفه
 اشارتك غيريدر . اوچنجى اعتراض بو تعریفدن لازم كلوركه اطراف
 متداخله ده حاول اوله حال بوكه يوقدر بوايكى اعتراض تعريف
 افرادينى جامع دكل ديمكدر . اوچنجى اعتراض اغيارينى مانع دكل
 ديمكدر . اولكى اعتراضدن جواب اولدرکه حولدن مراد ؛ حلول
 سريانيدر حلول جوارى دكلدر صورتك هيولى يه حلولى سريانيدر
 مجرداتك اعتراضى خارجه قالمق ضرر ويرمز بعضيلر اولدن جوابده
 اشارت حسيه تحقيقى و تقديرى اوله دن اعمرر مجردات واعراضى
 تقدير ؛ اشارت حسيه يه قابلدر ديدى لکن مجرداتك محسوسه
 اولديني مجرد اوله نك تمه سندندر تقدير مذکور محال اولمش اولور
 يوخسه محالى تقدير اولمش اولماز مکر مجرداتك محسوسه اولديني لوازم
 خارجه سندندر لوازم ذهنيه سندن دكلدر دينله ؛ بويله اوليجق مجرداتى
 تعقل عدم محسوسيتدن غفلت ايله نمکندر وبالجمله بوجوابده بحث
 واردر . ايکنجى اعتراضدن جواب اولدرکه حولدن مراد سريانيدر
 اطرافك حلولى سريانى اولديني مسلم دكلدر سيد شريف بو سؤالدن
 جوابده ديديكه نقطه يه اشارت خطه اشارتدر زيرا خطه اشارت
 آکه مطابق اولمق لازم دكلدر بلکه امتداد خطى مشيردن خطك
 بر نقطه سنه نهايت بولور بلکه امتداد سطحى دخى اولور طرفى اولان
 خط ؛ مشار اليه اولان خطه منطبق اولور كذلك سطحه اشارت
 امتداد خطى اولوب ذلك السطحدن بر نقطه يه وارر بلکه امتداد
 سطحى دخى اولورده طرفى مشار اليه ده خطه وارر بلکه امتداد
 جسمى دخى اولورده سطحى ؛ مشار اليه ده اولان سطحه وارر كذلك
 جسمه اشارت ؛ يا امتداد خطى در جسمك بر نقطه سنه وارر يا امتداد
 سطحى درکه طرفى اولان خط ؛ جسمك خطنه وارر يا امتداد جسمى
 اولورده سطحى سطحه وارر اجسام كثيفه ايسه ، يا خود مشار اليه ك
 اقطارينه نافذ اولور اجسام شفيفه ايسه ، لکن بواشارت ترك بعضيسى
 اصالت وبعضيسى تبعيت اوزره در مثلا اولكى صورتده امتداد خطى

ايكى خط طولاً بربرينه
 تلاقى ايلسه طرفلرى
 اولان نقطه لرتداخل
 ايدر كذلك ايكى جسم
 تلاقى ايلسه برينك سطحى
 آخرك سطحه تداخل
 ايدر لکن حلول دينمز
 مفه